

УДК [371.134:793.3(07)]

Леся Сало

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ХОРЕОГРАФІЇ У США

Статтю присвячено висвітленню навчально-методичного забезпечення підготовки вчителів хореографії у США. Порівняльний аналіз здійснено на прикладі десяти провідних вищих навчальних закладах, акредитованих Національною асоціацією Танцювальних шкіл США. На основі структурного та змістового аналізу висвітлено специфіку структури і змісту десяти підручників, що забезпечують вивчення курсів, що є спільними для усіх навчальних закладів: танцювальна імпровізація; техніка сучасного танцю; балет; історія танцю; музика в хореографії; постановка танцю; дипломний проект з хореографії; хореографія; виконавська майстерність; танцювальний репертуар; композиція танцю.

Ключові слова: *підготовка вчителя хореографії у США, навчально-методичне забезпечення підготовки вчителя хореографії у США, Національна асоціація Танцювальних шкіл США.*

The article is devoted to the teaching and methodology support of choreography teachers' training in the USA. A comparative analysis was carried out on the example of the top ten study programs accredited by the National Association of Dance Schools in the United States. In these programs the professional training module is presented by courses of such theme groups: choreography in interdisciplinary context, choreography in pedagogical context, choreographic styles and genres, choreography as motion science, choreography in historical context. The majority of study courses offered by all analyzed educational institutions reveal choreography as motion science. The courses that are common to all educational institutions are: dance improvisation; modern dance technique; ballet; history of dance; choreography music; dance performance; diploma project on choreography; choreography; performing skill; dance repertoire; dance composition. To identify the main content which defines the teaching and methodology support, the detailed analyses of each basic study course is carried out.

On the basis of structural and content analysis, the specifics of the structure and content of ten textbooks most commonly used in educational process are presented. The order these textbooks appear in the article is defined by the frequency of references to them in analyzed study programs.

The main characteristics of teaching and methodology support of choreography teachers in the USA are defined: the focus on constructionist approach to the capture of educational material; interdisciplinary approach

which combines and integrates methods of psychology, history, pedagogy, economics, philosophy, social science, political science etc.; structuring of educational material based on Maslow's hierarchy of needs (from lower-order needs to higher-order needs); interactivity, which provided active students' role in the process of education using latest technologies; focus on the formation of both universal and specific skills of students.

Keywords: *choreography teachers' training in the USA, teaching and methodology support for the training of the choreography teacher in the USA, National Association of Dance Schools of the USA.*

У час реформування української освіти виникає необхідність вивчення досвіду підготовки фахівців відповідного профілю у розвинених країнах світу. Розвиток творчості українських дітей та молоді значною мірою залежить від якості підготовки вчителів хореографії, які працюють у закладах формальної і неформальної освіти. Щодо підготовки вчителів хореографії, США є країною, яка відповідає світовим стандартам зважаючи на визнання низки хореографічних шкіл у цій країні. Зважаючи на це, значну практичну цінність для української мистецької освіти можуть мати дослідження американського досвіду підготовки вчителів хореографії, а саме такий аспект, як її навчально-методичне забезпечення. Це зумовлює актуальність представленої публікації.

Питанням хореографічної підготовки у США присвячено праці П. Купперс, Я. Айдін. Організації хореографічно-педагогічної освіти у США присвячено дослідження Д. Драгон, Д. Ріснер та ін. На дослідження проблем підготовки вчителів хореографії в Україні і світі спрямовані зусилля розробників комплексного проекту «Теоретичні та методичні засади розвитку хореографічно-педагогічної освіти в Україні» (Г. Ніколаї, О. Реброва, Л. Андрощук). Проте на основі аналізу наукових праць можемо дійти висновку, що питанням навчально-методичного забезпечення підготовки вчителів хореографії у США в українському педагогічному полі не було присвячено окремих досліджень.

Саме тому метою статті є структурний та контент-аналіз навчально-методичного забезпечення підготовки вчителів хореографії у десяти провідних вищих навчальних закладах, акредитованих Національною асоціацією Танцювальних шкіл США (Бойєрському коледжі музики і танцю в Університеті Темпл, Каліфорнійському державному університеті, Школі музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни, Університеті штату Вірджинія, Університеті Аризони, Школі «Шарон Дізней Ланд» Каліфорнійського інституту мистецтв, Університеті Південного Міссісіпі, Брокпортському коледжі Університету штату Нью-Йорк, Бельхейвенському університеті, Іллінойському університеті).

Аналізуючи навчальні програми вищезазначених навчальних закладів, ми виявили, що блок фахової підготовки майбутніх учителів

хореографії містить навчальні курси, які можуть бути об'єднані в такі тематичні групи:

- хореографія в міждисциплінарному контексті (танець та соціальна ідентифікація у США, музика в хореографії, світлова сценографія, наука танцю та соматика, підприємницькі професійні стратегії для танцівників та виконавців, управління у мистецтві, управління театром, біомеханіка для танцівників, кінесіологія у танці, танцювальні культури (танець та культури світу), значення у танці, творчий процес у танці, функціональна анатомія для хореографа, дизайн сценічних костюмів, музичні культури світу, підприємницькі професійні стратегії для танцівників та виконавців);

- хореографія в педагогічному контексті (основи хореографічної освіти, проект з хореографічної освіти, педагогіка танцю, педагогіка балету, методика навчання танцю, дитяча хореографія);

- хореографічні стилі і жанри (балет, техніка сучасного танцю, джаз, основні танцювальні форми, репертуар африканського танцю, степ, бальні танці, йога, хіп-хоп, танець о. Балі, яванський танець, пілатес);

- хореографія як наука про рух (хореографія, танцювальна імпровізація, танцювальний репертуар, постановка танцю, композиція танцю, дипломний проект з хореографії, виробнича практика з хореографії, вступ до танцю, підготовка танцю, положення тіла, аналіз руху, виконавська майстерність, танцювальний ансамбль, партнерський танець, факультатив з танцю, семінар з танцю, семінар з танцю (останній курс), хореографія під керівництвом викладача, практичні заняття з відео у хореографії, дослідження рухів за Р. Лабан, запис танцю);

- хореографія у історичному контексті (історія танцю).

Вищевикладена інформація дозволяє нам дійти висновку, що навчальні заклади пропонують найбільше тих навчальних курсів, що розкривають хореографію як науку про рух (36,8 % від загальної кількості навчальних курсів). Аналіз навчальних планів 10 ВНЗ виявив, що універсальними (чи буде точніше їх назвати спільними) для всіх них курсами є: танцювальна імпровізація; техніка сучасного танцю; балет; історія танцю; музика в хореографії; постановка танцю; дипломний проект з хореографії; хореографія; виконавська майстерність; танцювальний репертуар; композиція танцю. З метою розкриття основного змісту курсів, який по суті визначає навчально-методичне забезпечення, розглянемо їх більш детально.

Метою вивчення курсу «Танцювальна імпровізація» є дослідження спонтанних рухів тіла для усвідомлення його можливостей, створення нових рухів та творчості руху, дослідження техніки партнерської взаємодії у формі імпровізації, дослідження історичного підґрунтя та зв'язок з іншими видами мистецтва. Найбільше кредитів цього курсу (4) пропонує Іллінойський університет, по 2 кредити пропонують Школа музики, театру

й танцю Університету Північної Кароліни, Університет штату Вірджинія, Брокпортський коледж Університету штату Нью-Йорк, Бельхейвенський університет, решта університетів обмежуються 1 кредитом.

Навчальний курс «Техніка сучасного танцю» спрямований на розвиток технічних навичок сучасного танцю різного рівня складності для успішного перфомансу. Навчання проводиться здебільшого у формі практичних занять, хоча у деяких навчальних закладах передбачено і лекції. У Школі музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни вивчається не лише техніка, а й теорія сучасного танцю.

Метою курсу «Балет» є оволодіння та збагачення балетної лексики, вивчення техніки балетного танцю та методів його викладання. Навчання проводиться у формі практичних занять.

Курс «Історія танцю» зосереджений на методах історичних досліджень, оволодінні навичками історичних досліджень, вивченні різних жанрів та різних періодів в історії танцю. Ним передбачено вивчення таких аспектів: дослідження історії танцю у Сполучених Штатах; наголошення на концертному та соціальному танці як синтезі Африканських та Європейських танцювальних традицій; обговорення виступів корінних американців, дослідження історії танцю як культурного засобу; дослідження ролі жінки та чоловіка у танцювальних виступах, хореографії, літературі та освіті; дослідження історії та філософії танцю, еволюції танцю як форми театрального мистецтва від Ренесансу до танцю ХХ століття та сучасного контексту та трендів у західному танці. Передбачено здебільшого лекційні заняття. Предмети цього курсу відсутні у Каліфорнійському державному університеті; Школа музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни пропонує 2 предмети, окремо досліджуючи світові танцювальні традиції та танець у Сполучених Штатах; в Університеті штату Вірджинія вивчають 2 предмети цього курсу: історію балету та історію сучасного танцю. Іллінойський університет на додачу до лекційних занять пропонує ще й семінар з історії танцю.

«Музика в хореографії» як навчальний курс сфокусований на вивченні взаємозв'язку звуку та руху, акомпанементу та танцю; усвідомленні мови музики та оволодіння необхідною лексикою для аналізу, розвитку та передачі музичної ідеї в танці; дослідженні історії, теорії та естетики музики стосовно танцю. Передбачено лекційні та практичні заняття. Предмети цього курсу відсутні в навчальних програмах Університету Аризони та Бельхейвенського університету. По два предмети пропонують Іллінойський університет та Університет штату Вірджинія. Решта навчальних закладів обмежуються 1 предметом.

Метою навчального курсу «Постановка танцю» є: аналіз та застосування навичок технічної постановки танцю, необхідних для індивідуальних проектів; здобуття досвіду практичної роботи, що надає

можливість зрозуміти процес постановки танцю; участь у технічному забезпечення заходів навчального закладу. Передбачено здебільшого практичні заняття. Університет Аризони не передбачає вивчення курсу. Найбільше предметів курсу пропонує Іллінойський університет – 5.

Досить поширеним у навчальних планах підготовки вчителів хореографії у США є дипломний проект з хореографії. Ним, як правило, передбачено постановку творчого танцювального проекту, самостійний проект, що демонструє синтез навчального матеріалу, включаючи всебічні знання дисципліни та її методик. Форма проведення – практичні заняття та публічний захід як кульмінація курсу. Не передбачено у навчальних планах Каліфорнійського державного університету та Школи музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни.

Курсом «Хореографія» передбачено дослідницьку та композиційну практику в хореографії та створенні танцю, а також вивчення хореографічних форм та структур, музичних форм, компонентів драматичних та стилістичних форм. Обов'язковими є лабораторні заняття, а також участь у танцювальних заходах закладу. Відсутні у Бойерському коледжі, Каліфорнійському державному університеті та Університеті Південного Міссісіпі. Школа музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни пропонує відразу три предмети, що передбачають вивчення вмінь, процесу та групових форм. Університет Аризони та Брокпортський коледж Університету штату Нью-Йорк надають студентам можливість вивчати хореографію на різних рівнях: на базовому рівні та поглиблено. Школа танцю «Шарон Дізей Ланд» на додачу до лабораторних занять пропонує ще й семінар з хореографії (виступ).

Курс «Виконавська майстерність» надає практичний досвід постановки танцю та практики виконання і відбувається у формі репетицій, що закінчуються формальною чи неформальною презентацією хореографії, створеної студентами. Не передбачено у навчальних планах Бойерського коледжу, Університету Аризони та Школи танцю «Шарон Дізей Ланд». Школа музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни опонує відразу три предмети, досліджуючи теорію та практику виконання танцю та надаючи практичні заняття з виконавської майстерності та практикум.

Досвід репетицій та виступів в інтенсивному форматі американські студенти здобувають під час опанування курсу «Танцювальний репертуар». Він надає студентам можливість вивчати та виконувати твори визнаних хореографів. Передбачено практичні заняття, а кульмінацією курсу є публічний виступ. Цей курс відсутній у програмах Університету штату Вірджинія, Університету Аризони, Бельхейвенського та Іллінойського університету. Школа музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни пропонує диференційоване вивчення цього курсу – від основ до поглибленого вивчення танцювального репертуару. Школа танцю

«Шарон Дізней Ланд» зосереджується на дослідженні репертуару хореографічного колективу; Університет Південного Міссісіпі вивчає репертуар першокурсника та репертуар хореографічного колективу.

Вивчення теорії та практики базових елементів композиції танцю, дослідження базових ритмічних, просторових та динамічних матеріалів у створенні танцювальних рухів закладено в курс «композиція танцю». Ним передбачено як лекційні, так і практичні заняття. Цього курсу не пропонують Школа музики, театру й танцю Університету Північної Кароліни, Університет Аризони, Брокпортський коледж Університету штату Нью-Йорк та Іллінойський університет. Університет Південного Міссісіпі передбачає вивчення елементів композиції танцю та теорії та практичного застосування композиції.

Розглянемо навчально-методичне забезпечення цих базових курсів, проаналізувавши десять підручників, які, згідно з дослідженими навчальними програмами, використовуються в навчальному процесі найчастіше. Фокусом вивчення підручників є їхня структура та анотований зміст. Порядок, у якому нижче представлено підручники, визначений частотністю посилання на них у навчальних програмах.

Підручник «Навчання танцю як форми мистецтва в освіті» за авторства Бренді Паг МакКатчен [6] складається з трьох частин, назви яких сформульовано у вигляді запитань: Чому? (розуміння танцю як мистецької освіти); Що? (визначення змісту навчального танцю (основи основ)); Як? (презентування танцю як мистецтва в освіті). Цей підручник допомагає випускникам – майбутнім вчителям танцю та спеціалістам з танцю розуміти та втілювати естетичні основи навчального танцю в школі. На відміну від інших, ця книга окреслює, що саме повинна містити орієнтована на стандарти, естетично спрямована програма як для спеціалістів з танцю, так і для студентів. Підручник сприяє розумінню танцю як мистецької освіти та визначає роль та обов'язки спеціаліста з танцю, включаючи те, як національні мистецькі ініціативи та студентоцентричні запити впливають на викладання танцю. Він пояснює, як заохотити зростання студента в тих сферах, що є найбільш критичними у викладанні танцю: фізичній, ментальній, артистичній та соціальній. Зміст окреслено через чотири основи танцю як форми мистецтва в освіті: танець та виконання; створення та компоновання; усвідомлення історії, культури та контексту.

Навчальний посібник «Методи навчання танцю та розробка навчальних програм, укладений Гейл Кессінг та Даніел Мері Джей [3], складається з таких двох частин: педагогіка танцю: що потрібно знати про викладання та навчання танцю; Втілення педагогіки танцю: що потрібно зробити для створення навчального плану. Цей посібник є практично зорієнтованим, оскільки він: пояснює (на основі зразків планів), як навчити основам 10 популярних танцювальних форм; пояснює, як застосувати

освітні теорії в танці; презентує навчання танцю в контексті національних стандартів у танці; допомагає студентам укласти портфоліо, яке продемонструє їх здатність створювати плани уроків, плани розділів та навчальні програми.

Підручник Елізабет Гіббонс «Навчання танцю: спектр стилів» [2] ознайомлює студентів з такими темами: поняття педагогіки танцю; основи танцю; основи педагогіки танцю; структура та суть Спектру; застосування: блок відтворення; застосування: блок створення; відкриття, креативність та артистичний процес. Цей підручник представляє навчання танцю як діяльність, що є як жорсткою дисципліною, яка потребує багатьох років навчання і глибокого самовираження. Він зорієнтований на різних фахівців у галузі хореографічної педагогіки: початківців і досвідчених учителів, які працюють з дітьми і дорослими, які працюють у державних і приватних закладах освіти різного рівня. Книга містить ілюстрації, приклади, зразки планів уроків, рекомендації щодо занять та питання для обговорення, та може використовуватися як підручник для студентів та методичний посібник для професійного вчителя. Також книга містить практичні поради, рекомендації для застосування та додаткові матеріали, які можна завантажити з веб-сайту автора.

Авторський колектив у складі Хелен Шеф, Марті Спрег, Сьюзан МакГриві-Ніколз розробив підручник «Відчуваючи танець: від студента до митця» [8], який відповідає на запитання: Яким є твій потенціал руху? Рух є всюди, та чи є це танцем? Як стати хореографом? Як стати танцівником? Як удосконалити себе до рівня митця? Підручник знайомить студентів з процесом становлення підготовленого танцівника та поглиблює їхнє розуміння танцю як мистецької форми. У книзі вчителя розглядають як координатора, який підтримує критичне мислення та залучає студентів до процесу навчання. Підручник створений для студентів, що мають певний досвід танцю та які зацікавлені у дослідженні мистецтва танцю. Книга містить письмові завдання, більше 45 уроків за гнучким графіком, вичерпні вказівки для створення портфоліо, та надає повний навчальний план, що може доповнити існуючий навчальний план, покриваючи такі теми: розуміння танцю як мистецької форми; створення та виконання танцю; розуміння, як культурна різноманітність, що впливає на танець; оцінювання та ретельний аналіз танцю.

США є країною, що надає значної ваги дотриманню освітніх стандартів, тому методичні рекомендації «Реалізація Національних стандартів танцювальної освіти», розроблені Національною асоціацією танцю (редактор – Френ Ентоні Мейєр) [7] часто подані в списку рекомендованої літератури програм навчальних предметів. Матеріали, систематизовані за двома напрямками («Ефективне навчання танцю» і «Зразки навчальних вправ»), допомагають ефективно реалізовувати національні стандарти танцювальної освіти у практичній діяльності. У

підручнику, крім оновлених стандартів та нових критеріїв оцінки, подано співвідношення між характеристиками розвитку студента та критеріями оцінювання, та визначено вплив навчального середовища та програм на процес навчання. За допомогою методичних матеріалів студенти та вчителі отримують практичні навички розроблення, планування та втілення навчальної танцювальної програми, що базується на стандартах контролю власних досягнень; технології, що зміцнить навчальну програму та сприятиме кращому навчальному процесу студентів. Кожен розділ містить висновки, що допоможуть сконцентруватися на ключових питаннях. У словнику подано визначення танцювальних та навчальних термінів, а посилання надають додаткові джерела інформації.

Джерелом інформації щодо наукових розвідок у галузі мистецької освіти є «Міжнародний довідник з досліджень у мистецькій освіті» (автор – Ліора Бреслер) [1]. Підручник є квінтесенцією знань з різних дисциплін мистецької освіти (танець, драма, музика, література, поезія та візуальні мистецтва), синтезує існуючу дослідницьку літературу, допомагає визначити минуле та передбачити предметне та методологічне майбутнє спеціальних та комплексних дисциплін у мистецькій освіті. Оскільки дослідження інколи дистанціюються від практики, автори підручника мають на меті забезпечити зв'язок з практикою у мистецтві та освіті, відобразити динамізм та найкращі знання у сфері теорії та практики. Підручник поділено на 13 розділів, кожен з яких зосереджується на важливому питанні чи аспекті у дослідженні мистецької освіти. Ці розділи включають такі теми як: історія мистецтва, навчальна програма, оцінювання, культурні центри, композиція, неформальне навчання, дитяча культура, творчість, тіло, духовність та технологія. Окремі параграфи розкривають міжкультурні дослідження, що стосуються центральної теми розділу з перспективи певної мистецької дисципліни.

Цінним елементом навчально-методичного забезпечення підготовки вчителів хореографії і хореографів є підручник «Композиція танцю» (автор – Жаклін Мері Сміт-Отард) [10]. Він складається з таких тематичних блоків: матеріальний зміст – рух і значення; методи побудови – початок, мотив у композиції, мотив у композиції для групи, форми танцю, елементи побудови, стиль, імпровізація у процесі побудови, альтернативні та експериментальні підходи у композиції танцю; ресурсно-орієнтоване навчання у композиції танцю та новітні технології; відступ від процесу: свобода композитора; практичні завдання для студентів. Підручник, який має уже 4 видання, є доступним і практичним довідником у процесі творення танцю.

Засвоєння рухового навичку та контролю у танці: Принципи та практика для виконавців та вчителів (автори – Донна Красноу і Мері Вірджинія Вімбердінг) [5] – перший підручник, в якому поєднуються наука танцю, соматичні практики та педагогіка, а теорія засвоєння

рухового навичку розглядається у розрізі танцю. Особлива увага приділяється розвитку рухових навичок та засвоєнню рухового навичку при подачі принципів та практик для студентів та вчителів. Він складається з таких частин: розвиток рухових навичок; руховий контроль; засвоєння рухового навичку.

Продовження цієї тематики знаходимо у підручнику «Відчуття танцю: дослідження рухового потенціалу» за авторства Констанс А. Шрейдер) [9], у якому розкрито такі аспекти: запрошення до танцю; закони руху; відчуття руху; політика танцю. Ця книга призначена для початківців – студентів, які вперше вивчають форми мистецтва і ще нездатні проявити себе як танцівники. За допомогою цього підручника студенти відкривають для себе, що танець – це доступна форма мистецтва, що може принести більше самопізнання та впевненість у собі. Він допомагає новим танцівникам навчитися виражати себе через танець. У підручнику використовується інтерактивний підхід, щоб заохотити студентів вивчати про танець через щоденні вправи, особисті спостереження. Також книга містить: короткі тести, виділені блоки, вправи для самооцінювання. Яким би не був рівень мистецької свідомості студента, цей підручник надихне його на інновації та допоможе вчителю скерувати студента на відкриття власної креативності та відчуття танцю.

Значною затребуваністю характеризується підручник «Історія танцю: інтерактивний мистецький підхід» Гейл Кессінга [4], що зазнав кілька перевидань. Підручник пропонує детальний огляд танцю з давніх часів до кінця ХХ століття, що демонструє його структура: рання історія танцю; сучасна історія: від Ренесансу до ХХ століття; американський танець ХХ століття. У книзі використано дослідницький підхід та запропоновано відповіді на запитання хто?, що?, коли?, де?, чому? та як? в історії танцю відносно інших видів мистецтва та історичних, політичних та соціальних подій. Підручник вказує можливі шляхи створення, розуміння та відповіді історії танцю за допомогою інтегрованих видів мистецтв та технології.

Отже, проведений аналіз структури та змісту десяти найпоширеніших підручників, рекомендованих навчальними програмами курсів, включених у навчальні плани підготовки вчителів хореографії дає підстави для висновків щодо основних характеристик навчально-методичного забезпечення: орієнтованість на конструктивістський підхід до опанування навчальним матеріалом; міждисциплінарний підхід, що поєднує методи психології, історії, педагогіки, економіки, філософії, суспільствознавства, політології тощо; структурування навчального матеріалу з урахуванням піраміди потреб А. Маслоу (від потреб нижчого порядку до потреб вищого порядку, творчості); інтерактивність, що передбачає активну участь студентів у процесі власного навчання із застосуванням новітніх технологій; орієнтованість на формування як універсальних, так і специфічних навичок студентів.

Матеріал не вичерпує проблеми навчально-методичного забезпечення підготовки учителів хореографії у США. Подальших досліджень вимагає порівняння змісту і структури навчально-методичного забезпечення вчителів хореографії в США і Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Bresler L. International Handbook of Research in Arts Education. University of Illinois at Urbana-Champaign, 2007. 1629 с.
2. Gibbons E. Teaching Dance: The Spectrum of Styles. Bloomington, 2007. 235 с.
3. Kassing G., Jay D. Dance Teaching Methods and Curriculum Design. Champaign, 2003. 421 с.
4. Kassing G. History of Dance: An Interactive Arts Approach. Champaign, 2007. 309 с.
5. Krasnow D., Wilmerding M. Motor Learning and Control for Dance: Principles and Practices for Performers and Teachers. Champaign, 2015. 336 с.
6. McCutchen B. Teaching Dance as Art in Education. Champaign, 2006. 543 с.
7. Meyer F. Implementing the National Dance Education Standards. Champaign, 2010. 322 с.
8. Scheff H., Sprague M., McGreevy-Nichols S. Experiencing Dance: From Student to Dance Artist. Champaign, 2005. 218 с.
9. Schrader C. A Sense of Dance: Exploring Your Movement Potential. Champaign, 2005. 206 с.
10. Smith-Autard J. Dance Composition. New York, 2000. 194 с.